MS

Renaissance van het operationele denken

De internationale militaire vakpers staat de laatste tijd bol van artikelen met als thema „het operationele niveau" en „operational art"; wat ook opvalt is een sterk toegenomen belangstelling voor — vooral continentale — militaire theoretici.

In de Duitse Bondsrepubliek heeft de „Inspekteur des Heeres" in 1985 opdracht gegeven „das operative Denken in der Bundeswehr wieder zu beleben". In de Verenigde Staten is het onderwerp „operational art" vooral na het verschijnen van FM100-5 in 1982, waarin sinds lange tijd het belang van het operationele niveau weer wordt beklemtoond, volop in de belangstelling gekomen. In een recent artikel verklaart generaal Sir Martin Farndale, Comnorthag, onder meer dat hij voornemens is „to move Northag from an administrative to a primarily operational headquarters, which must be looking forward to seize opportunities to take the initiative and move onto the (counter) offensive"; met andere woorden: het manoeuvreren met grote eenheden op het operationele niveau. Ook in de FOFA-conceptie is in feite sprake van operationeel optreden. Hierin worden immers aanvallende vijandelijke tweede-echelonseenheden met conventionele middelen aangegrepen, zulks in nauwe coördinatie en samenhang met de eigen verdedigende eenheden in de voorste lijn. Het doel ervan is (wij citeren congressman Jim Courter, lid van het Armed Services Committee) „to disrupt the precise time-space relationship between the echelons that would stretch from 30 to 150 km".

Kortom, het operationele niveau voert eigen operaties uit en coördineert — noodzakelijkerwijs meer dan voorheen — het optreden van lagere eenheden. (Onze voorschriften kennen overigens de driedeling (militair)strategisch, operationeel en tactisch niveau niet; desondanks wordt in dit editoriaal zonder nadere definiëring de term „operationeel" gebruikt.) Het operationele niveau, en daarmee het operationele denken — krijgskunde zo u wilt — is kennelijk herontdekt; als het ware een renaissance.

Waar komt deze opleving vandaan en hoe valt ze te verklaren? Evenmin als de Renaissance zich laat verklaren met een ondubbelzinnige redenering en een exacte tijds- en plaatsbepaling, zo is dat ook het geval met deze opleving. Verscheidene factoren hebben hierbij een rol gespeeld, waarbij er onzes inziens twee van doorslaggevende betekenis zijn geweest.

Allereerst moeten de sterk gewijzigde opvattingen in het militaire denken over de rol van kernwapens worden genoemd. Nog in de jaren '60 werd in dat denken het kernwapen primair beschouwd als gevechtskracht, waarmee op relatief eenvoudige wijze vijandelijke gevechtskracht buiten gevecht kon worden gesteld. Hèt middel in handen van de operationele commandant was — in die gedachtengang — het kernwapen; de manoeuvre speelde toen, zeker op dat niveau, nauwelijks een rol en er was in feite dan ook nauwelijks reden serieus over het manoeuvregevecht na te denken. Op grond van een groot aantal overwegingen — waarop thans niet wordt ingegaan — moest deze gedachtengang grondig worden herzien. Naarmate het directe militaire belang van kernwapens verminderde, nam het belang van een ander beslissend element, de manoeuvre, weer toe.

Daarbij kwam, en dat is de tweede factor, dat de huidige en verwachtbare technische ontwikkelingen het meer op de manoeuvre gerichte „enemy

oriented"-optreden begunstigen en mogelijk maken. De terreinvaardigheid en pantsering nemen nog steeds toe, de beweeglijkheid en uitwerking van direct en indirect vuur verbeterden sterk, drones en RPV's leveren ons nagenoeg „real-time" informatie tot ver in vijandelijk gebied.

In de Nederlandse militaire vakbladen is van deze veranderende opvattingen weinig te merken geweest. Het operationele gebied lijkt ons — althans gelet op het nagenoeg ontbreken van publikaties erover — niet te interesseren. Dat gebrek aan interesse is er niet altijd geweest. In oude, vooroorlogse jaargangen van de Militaire Spectator vinden wij verscheidene artikelen over de betekenis van krijgsgeschiedenis voor het toenmalige optreden; er werden beschouwingen gewijd aan militaire theoretici en hun betekenis voor Nederland; kortom, klaarblijkelijk werd ruim aandacht besteed aan een vakgebied dat krijgskunde werd genoemd. In de naoorlogse periode is die belangstelling echter vervaagd en weggeëbd. Heel begrijpelijk overigens, want enorme problemen vroegen om een onmiddellijke, praktische oplossing, zoals de wederopbouw van de krijgsmacht en de afwikkeling van onze koloniale periode in Indië.

Ook dook Nederland als het ware onder in de NAVO-strategie met de toen nog sterk dominerende rol van kernwapens, hetgeen al evenmin een stimulans was voor het denken op operationeel niveau. Bovendien was er een sterke invloed uit de Amerikaanse militaire filosofie, die van huis uit sterk probleem-oplossend is gericht en aanzienlijk minder beschouwend dan het traditionele continentale militaire denken zoals dat bijvoorbeeld in Duitsland en Frankrijk voorkomt. Naarmate de Nederlandse krijgsmacht ook steeds meer met de typische vredesproblematiek werd geconfronteerd en oorlogsvoorkoming veel belangrijker werd dan oorlogvoering, verplaatste de belangstelling zich van krijgskunde naar (militaire) bedrijfskunde. Het resultaat van dat alles was dat de vakgebieden krijgskunde en krijgsgeschiedenis thans in feite van KMA en HKS zijn verdwenen; en tijdens de zg. tertiaire vorming komen ze evenmin aan de orde. Het betekent ook dat — wellicht op een enkele uitzondering na — er nog nauwelijks deskundigheid op dit gebied bestaat.

De realiteit leert ons dat de tijd voorbij is dat elk legerkorps zijn eigen „nationale" gevecht in het toegewezen vak kon voeren. Het streven lijkt gericht op een geïntegreerd en gecoördineerd optreden op operationeel niveau, met als doel een zo efficiënt mogelijk gebruik van de schaarse conventionele middelen in een relatief ondiep operatietoneel. Daarover bestaan plannen en ideeën, die overigens nog lang niet zijn uitgekristalliseerd. Men kan die ideeën toejuichen of afkeuren, maar noch het een noch het ander is mogelijk zonder serieuze studie. En dat zou al voldoende reden moeten zijn om dit — ten onrechte — achtergebleven gebied weer de aandacht te geven die het verdient. Hoe wij het gaan noemen is niet wezenlijk; operationele kunst of operationele strategie, het zijn uiteindelijk maar woorden.

Ook in Nederland zou die eerder genoemde renaissance moeten plaatsvinden; de Militaire Spectator is van plan daaraan bij te dragen. In deze aflevering treft u een artikel aan van lkol Van Vels over „Operatieve kunst als additioneel aspect van de krijgskunst". Het is het eerste uit een serie van drie. Ook zullen buitenlandse artikelen over dit onderwerp worden gepubliceerd, veelal afkomstig uit in Nederland wat minder bekende vakbladen. Een zwaktebod, die buitenlandse artikelen, denkt u misschien. Integendeel, juist een uitdaging tot éígen produktiviteit en originaliteit in deze richting.

Wellicht zult u het met strekking en inhoud van die artikelen oneens zijn en u geroepen voelen te reageren . . . Dat is nu precies wat de redactie voor ogen staat!

